

Příslušenství

Fokální korektory

+

Flattenery

+

extendery

+

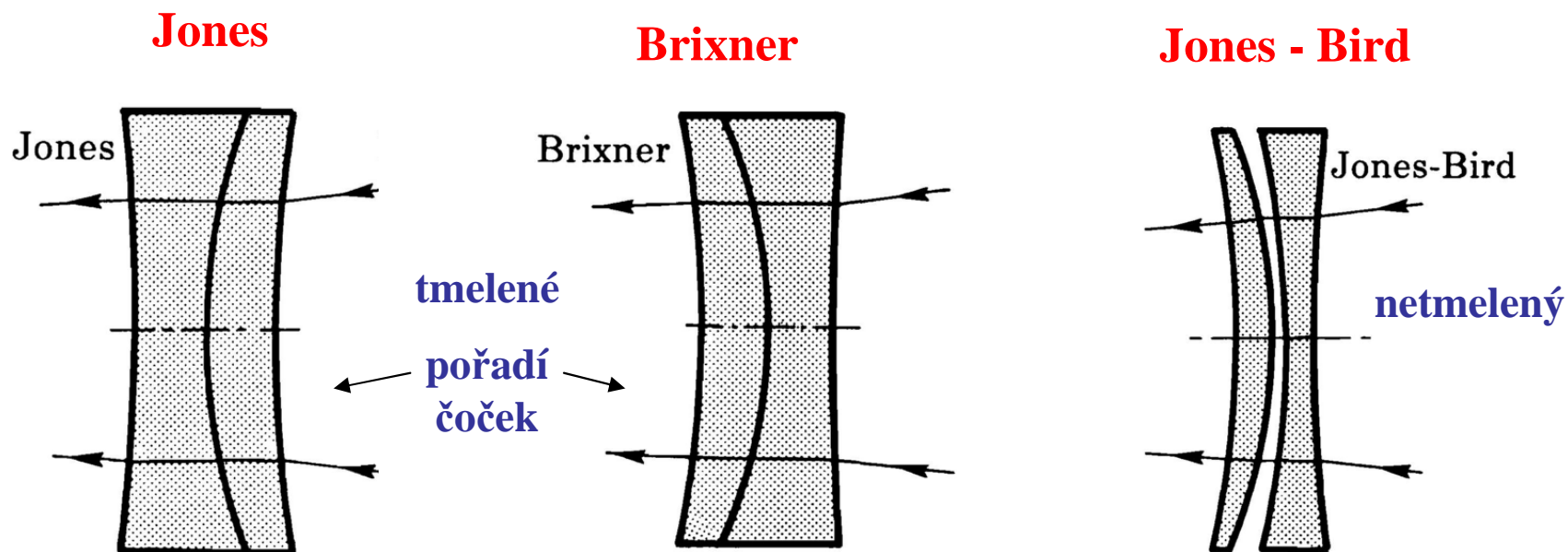
reducery

Fokální korektory

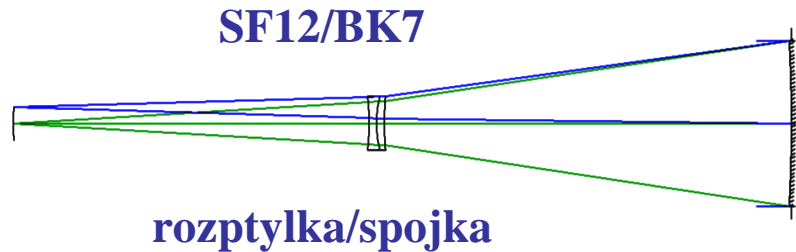
korektory aberací v blízkosti ohniskové roviny

Korektory aberací v uvedených příkladech kata-dioptických soustav (Schmidt, Maksutov, Houghton) mají průměry o přibližné velikosti apertur (primárních zrcadel) teleskopů. Korektory leží před primárním zrcadlem.

Otvorovou vadu a komu **kulového** primárního zrcadla lze **do jisté míry** korigovat také tzv. sub-aperturními korektory, které leží ve sbíhavém svazku za primárním zrcadlem nedaleko ohniskové roviny

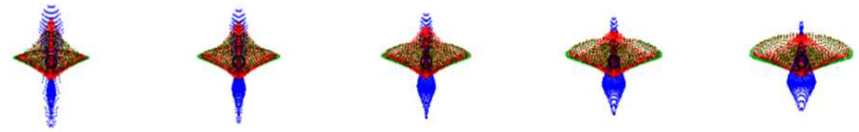

Jones korektor $D = 200\text{mm}, f/10$

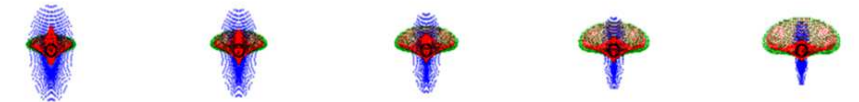

křivost pole $R_f = 227\text{mm}$

FULL FIELD
0.5deg

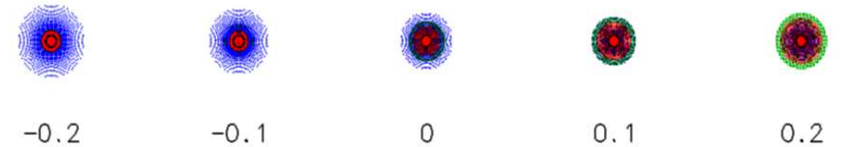

0.7 FIELD
0.35d

ON-AX
0deg

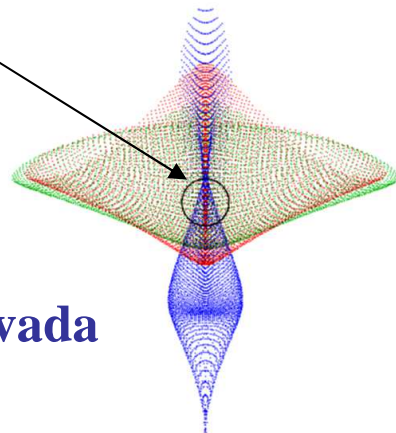
0.2 mm

FOCUS SHIFT

Airyho disk

barevná vada

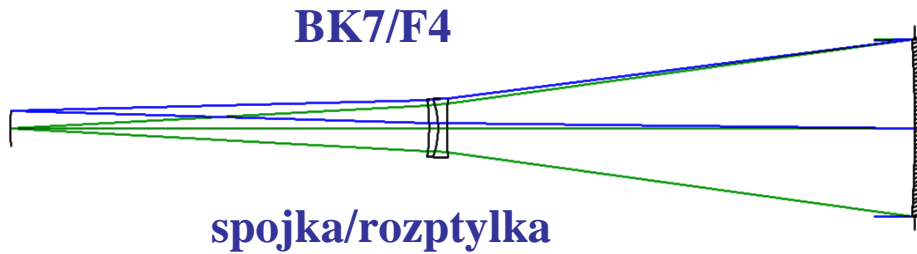

SPOT SIZE & FOCUS SHIFT: UNITS = mm
WAVELENGTHS (μm)
WV1: 0.588 WV2: 0.486 WV3: 0.656

200mm Jones Corrector f/10
SPOT DIAGRAM ANALYSIS

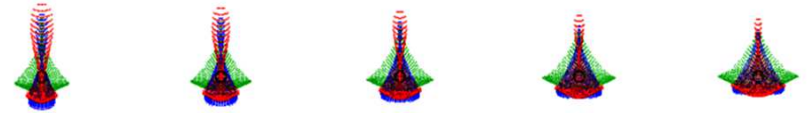
OSLO
02 XII 11
09:18 AM

Brixner korektor $D = 200\text{mm}, f/10$

křivost pole $R_f = 400\text{mm}$

FULL FIELD
0.573deg

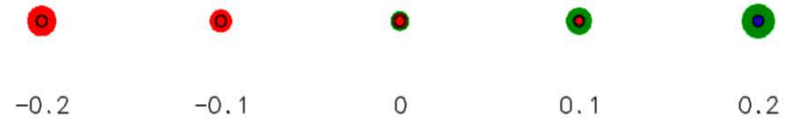
0.7 FIELD
0.401deg

lepší

ON-AX
0deg

0.2 mm

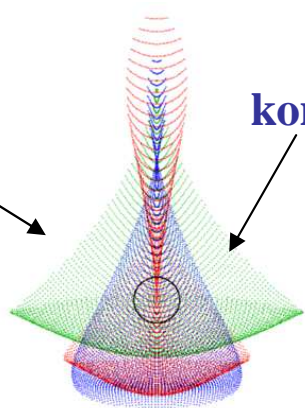

FOCUS SHIFT

Airyho disk

koma

barevná vada

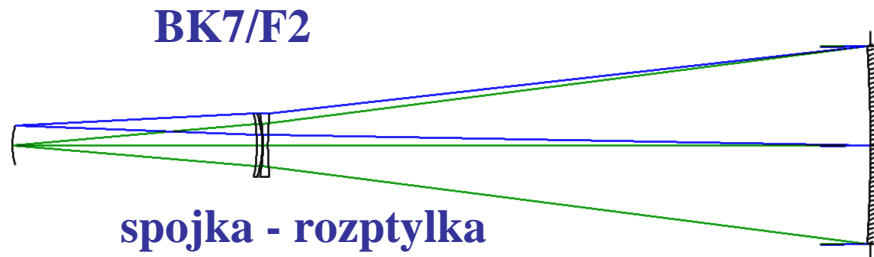

SPOT SIZE & FOCUS SHIFT: UNITS = mm
WAVELENGTHS (μm)
W1: 0.588 W2: 0.486 W3: 0.656

200mm Brixner f/10
SPOT DIAGRAM ANALYSIS

OSLO
02 XII 11
09:33 AM

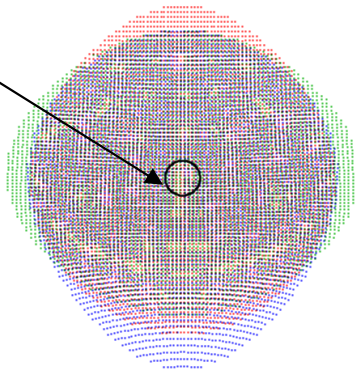
Jones-Bird korektor $D = 200\text{mm}, f/6$

křivost pole $R_f = 72\text{mm}$

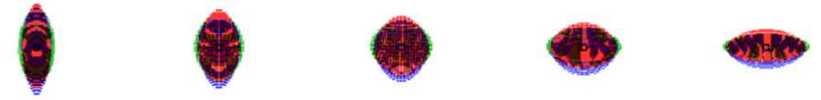
Airyho disk

korekce barevné vady

Pro úhly menší než 0.3° O.K.

FULL FIELD
0.5deg

0.7 FIELD
0.35deg

astigmatismus

ON-AX
0deg

0.02 mm

-0.2   -0.1   0   0.1   0.2

FOCUS SHIFT

SPOT SIZE & FOCUS SHIFT: UNITS = mm
WAVELENGTHS (μm)
W1: 0.588 W2: 0.486 W3: 0.656

200mm Jones-Bird f/6
SPOT DIAGRAM ANALYSIS

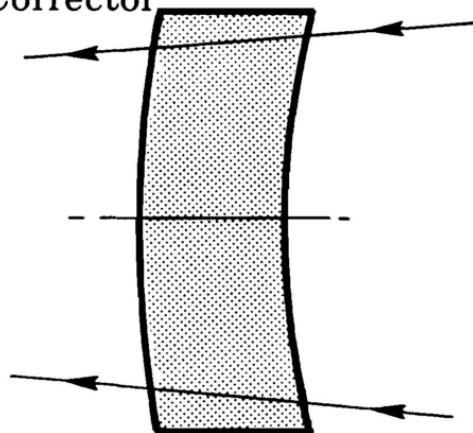
OSLO
02 XII 11
09:54 AM

Fokální korektory

korektory aberací v blízkosti ohniskové roviny

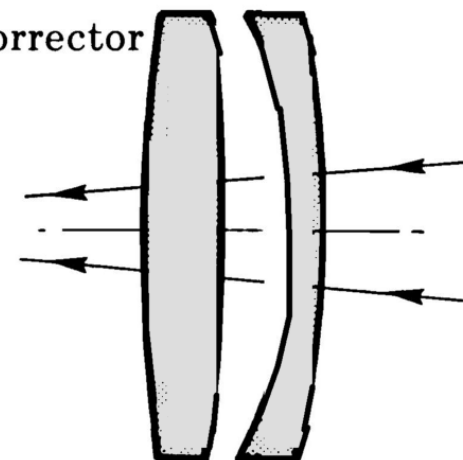
Komu **parabolického** primárního zrcadla lze **do jisté míry** korigovat také sub-aperturními korektory, které leží ve sbíhavém svazku za primárním zrcadlem nedaleko ohniskové roviny. Korektory nemají samy o sobě žádnou lámavost

Meniscus Corrector

málo účinné

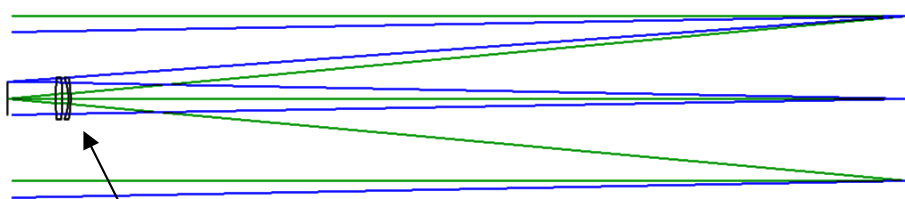
Ross Corrector

Newton + Ross D = 200mm, f/6

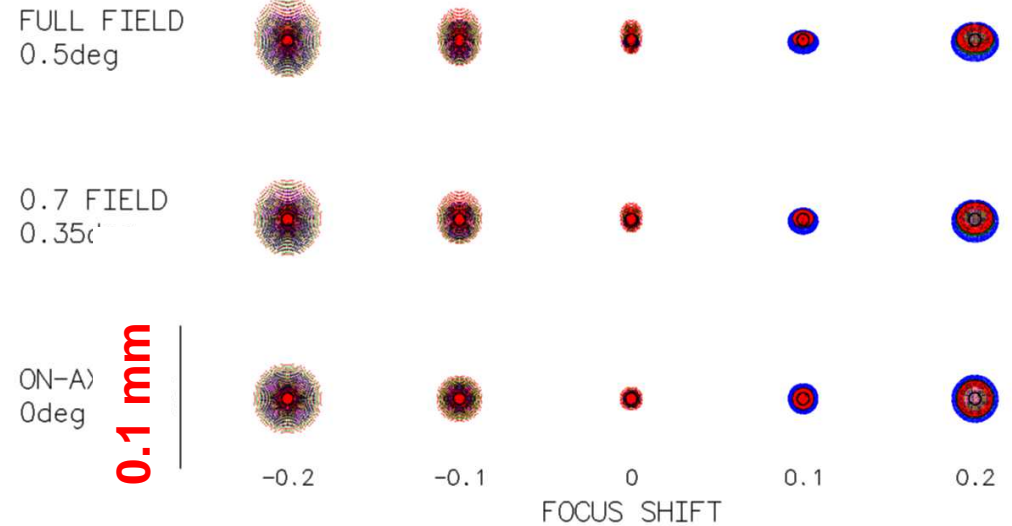
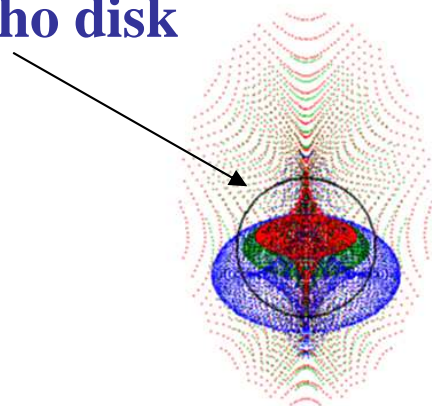
BK7/BK7

spojka - rozptylka

Lámavost $K = 0$

Airyho disk

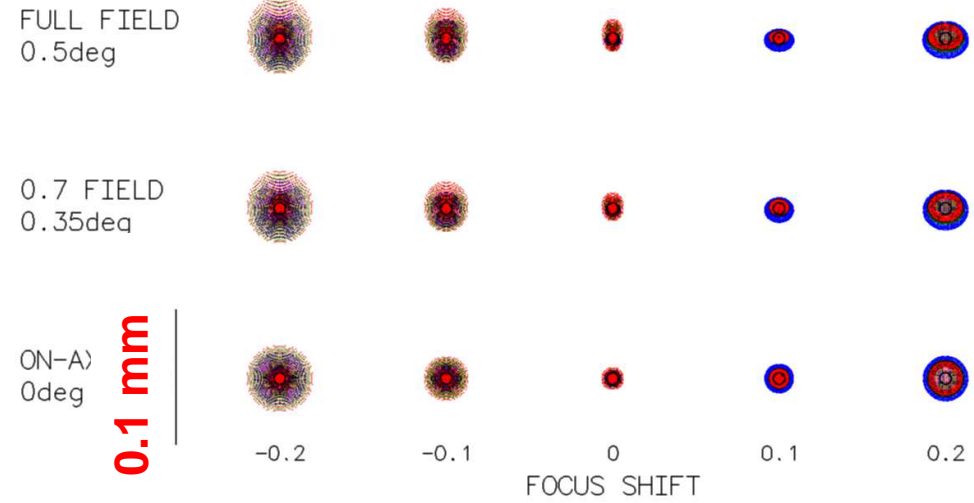
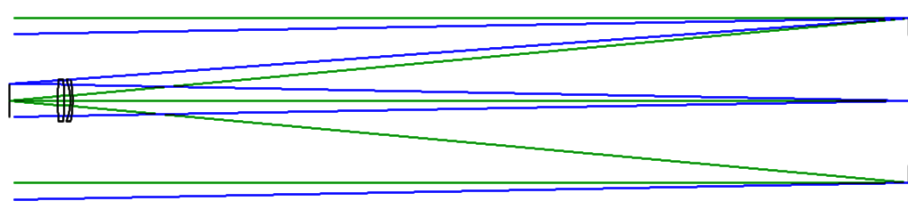
0.1 mm

SPOT SIZE & FOCUS SHIFT: UNITS = mm
WAVELENGTHS (μm)
WV1: 0.588 WV2: 0.486 WV3: 0.656

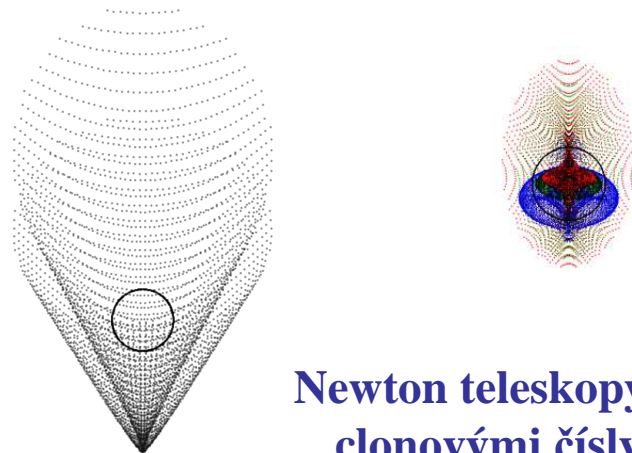
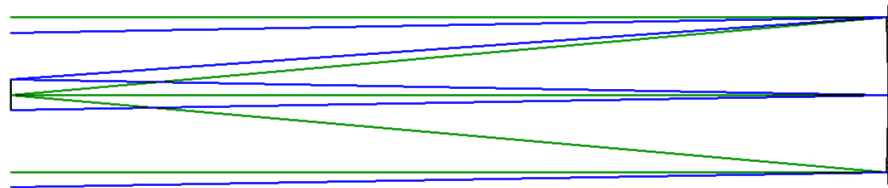
200mm f/6 Newtonian with Ross
SPOT DIAGRAM ANALYSIS

OSLO
02 XII 11
10:29 AM

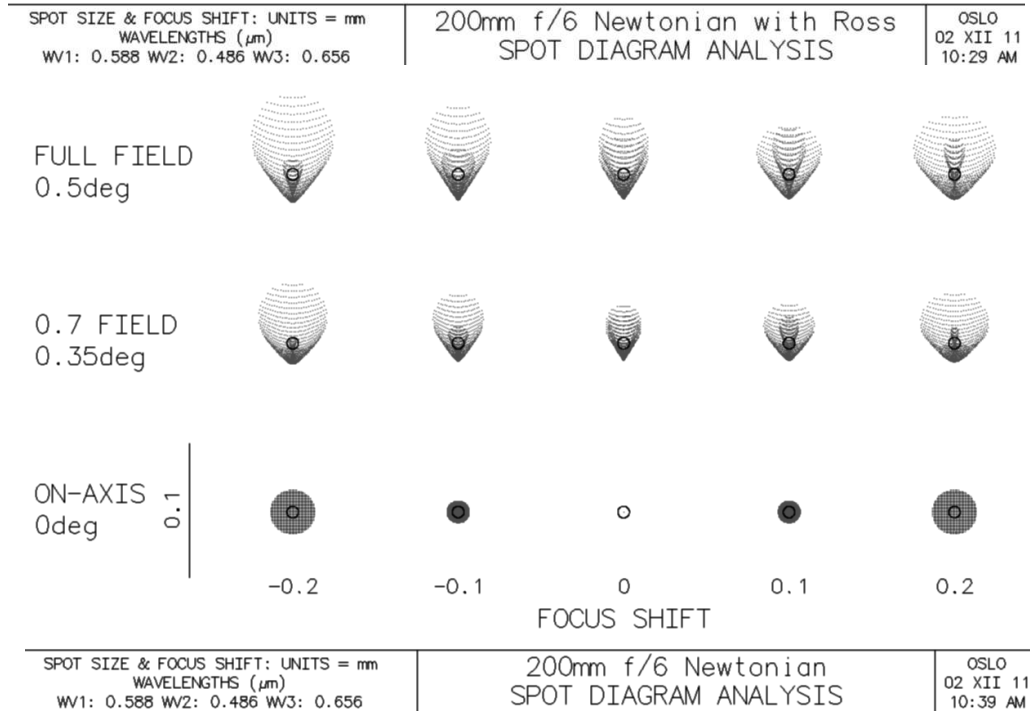
Newton + Ross D = 200mm, f/6

Newton D = 200mm, f/6

Newton teleskopy s menšími
clonovými čísly jsou bez
korektorů komy neúčelné

Příslušenství - doplňky

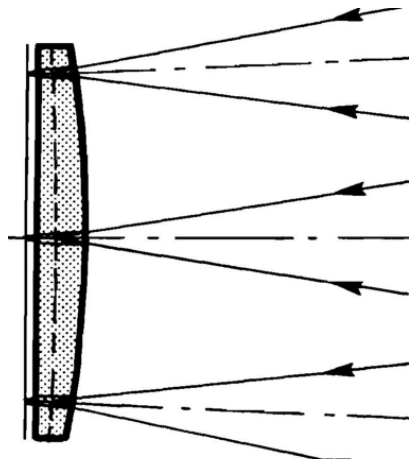
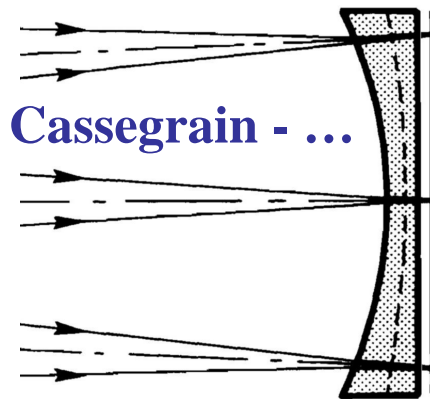
Field corrector - Flattener – „rovnač“ pole

Extender – „prodlužovač“ ohniskové vzdálenosti

Reducer – reduktor - „zkracovač“ ohniskové vzdálenosti

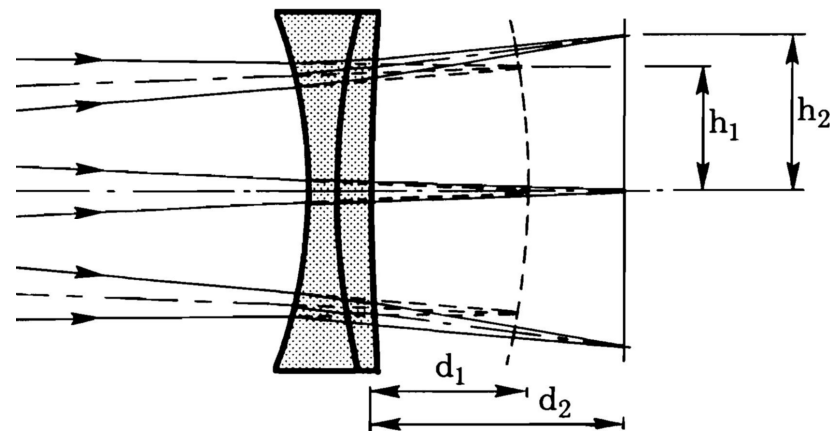
Field corrector - Flattener – „rovnač“ pole

Jedna čočka blízko
obrazové roviny

Schmidt - ...

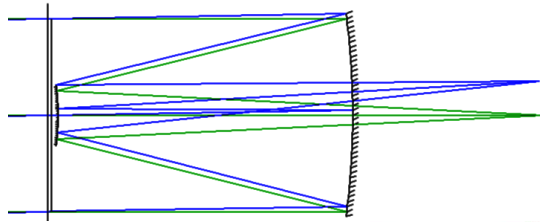
Dublet „vzdálený“
od obrazové roviny

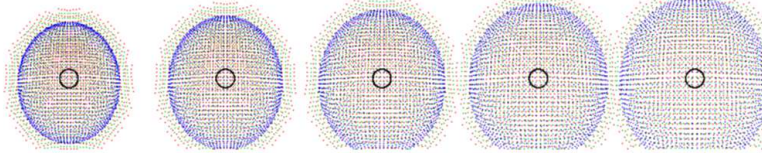
Optické členy které korigují
křivost obrazové plochy

Schmidt-Cassegrain D = 200mm, f/10

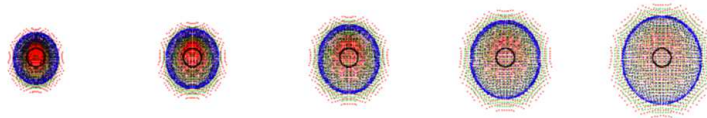
největší křivost z dříve uvedených příkladů

FULL FIELD
0.565deg

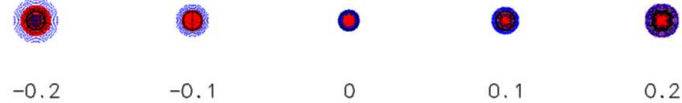

0.7 FIELD
0.391

ON-A:
0deg

0.1 mm

FOCUS SHIFT

FULL FIELD
0.565deg

0.7 FIELD
0.396deg

ON-A:
0deg

0.1 mm

FOCUS SHIFT

SPOT SIZE & FOCUS SHIFT: UNITS = mm
WAVELENGTHS (μm)
W1: 0.588 W2: 0.486 W3: 0.656

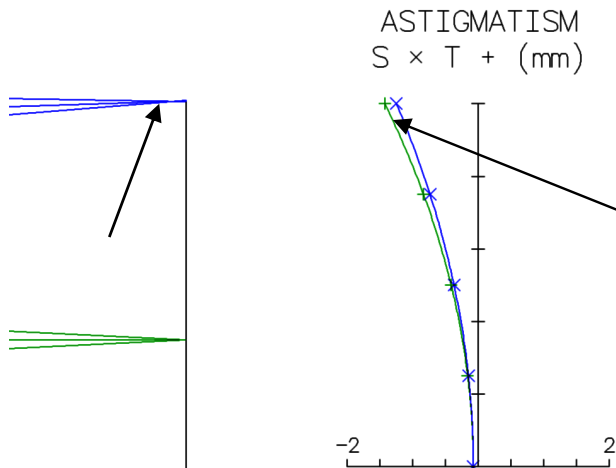
200mm Schmidt Cassegrain f/10
SPOT DIAGRAM ANALYSIS

OSLO
01 XII 11
01:10 PM

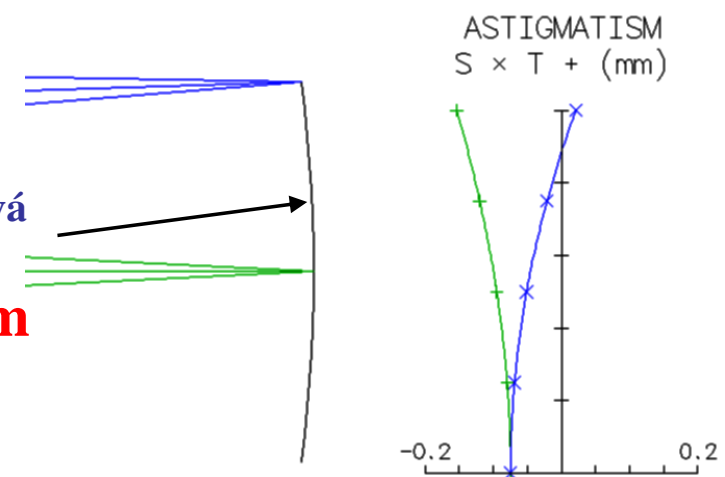
SPOT SIZE & FOCUS SHIFT: UNITS = mm
WAVELENGTHS (μm)
W1: 0.588 W2: 0.486 W3: 0.656

200mm Schmidt Cassegrain f/10
SPOT DIAGRAM ANALYSIS

OSLO
01 XII 11
01:17 PM

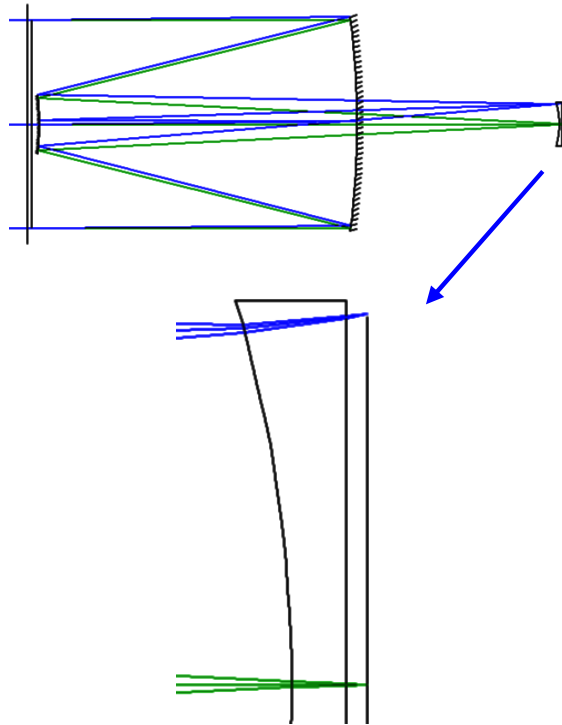

Optimální obrazová
plocha
 $R_f = 157.6 \text{ mm}$

Schmidt-Cassegrain D = 200mm, f/10

Flattener – „rovnač“ pole – jedna čočka

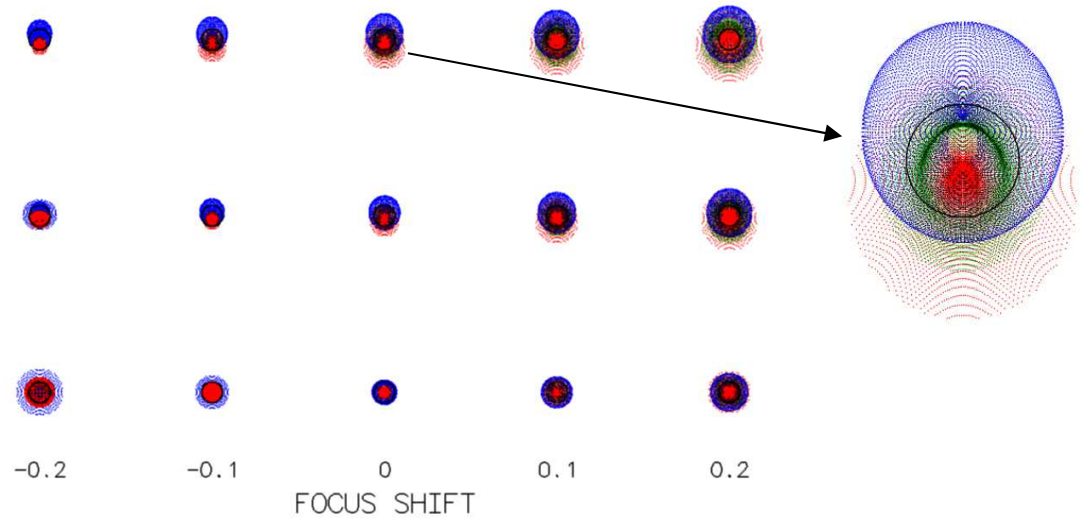

FULL FIELD
0.554deg

0.7 FIELD
0.388deg

ON-AXIS
0deg

0.1 mm

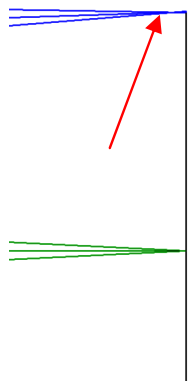

SPOT SIZE & FOCUS SHIFT: UNITS = mm
WAVELENGTHS (μm)
WV1: 0.588 WV2: 0.486 WV3: 0.656

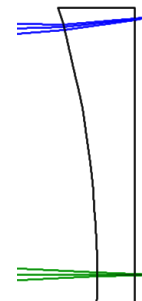
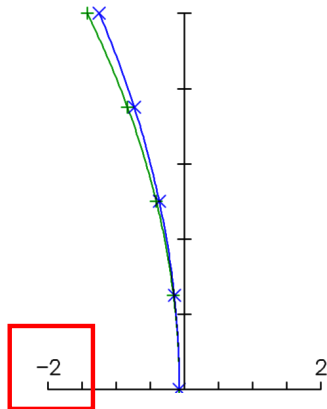
200mm Schmidt Cass f/10 Flat
SPOT DIAGRAM ANALYSIS

OSLO
01 XII 11
01:27 PM

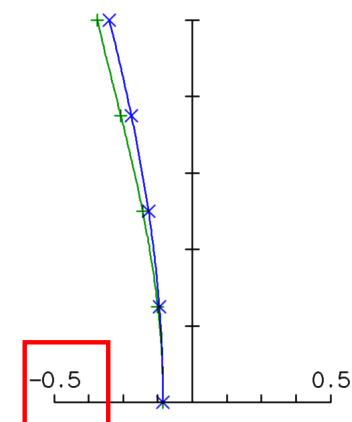
S-C bez rovnače

ASTIGMATISM
S × T + (mm)

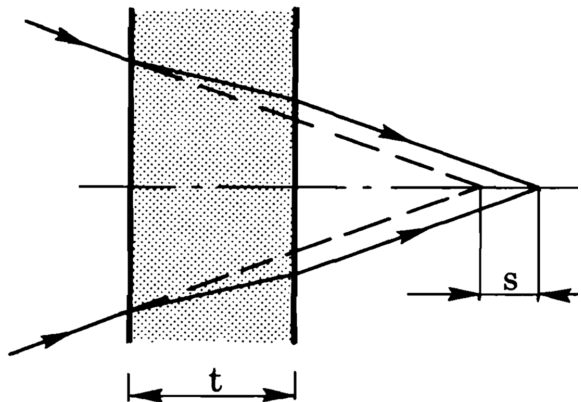
ASTIGMATISM
S × T + (mm)

Flattener – „rovnač“ pole – jedna čočka

princip

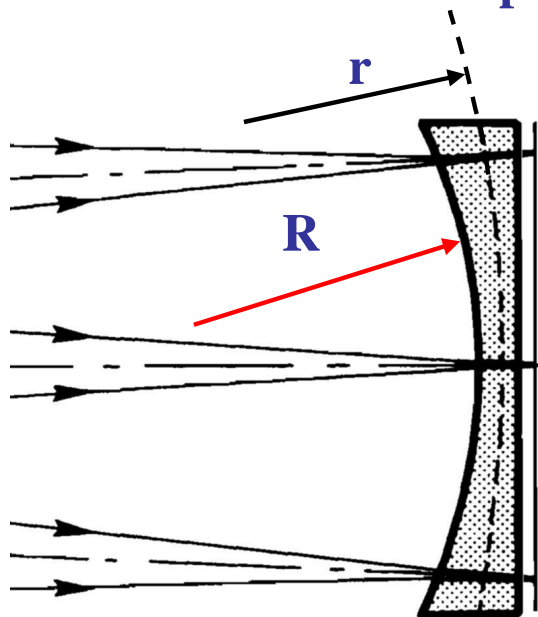
planparalelní deska

Při průchodu planparalelní deskou se obraz posouvá o vzdálenost:

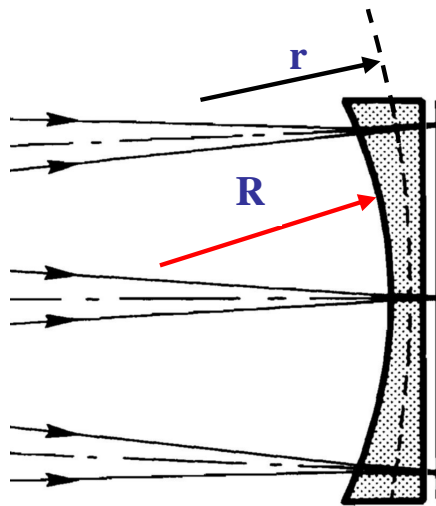
$$s = t \frac{n - 1}{n}$$

Rozptylná čočka = řada nad sebou uspořádaných planparalelních desek s různou tloušťkou t :

Pro poloměr křivosti korekční čočky musí platit :

$$R = r \frac{n - 1}{n}$$

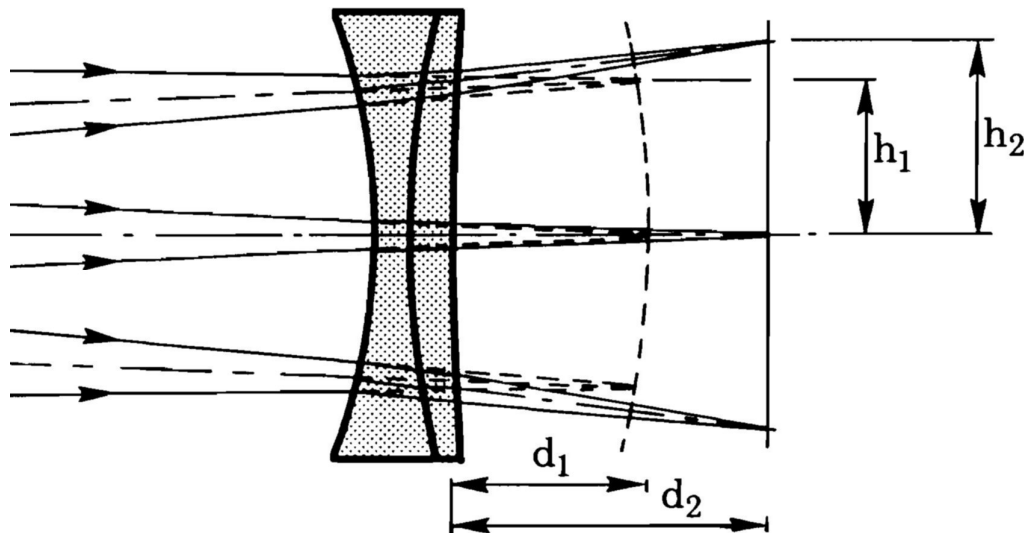

Nevýhody :

- korekční čočka leží blízko obrazové roviny, její nečistoty a defekty budou vidět v obraze,
- ze stejného důvodu je obtížná montáž a zaostřování,
- vznikají problémy s tzv. „duchy“ jako důsledek vnitřních odrazů.

Distant Flattener – „rovnač“ pole – **dvě čočky**

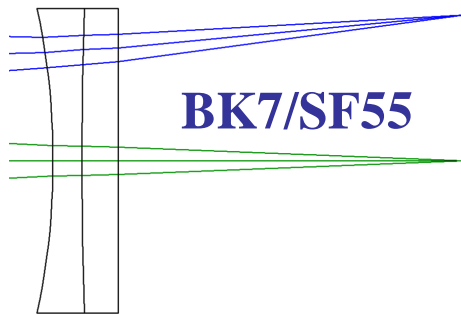
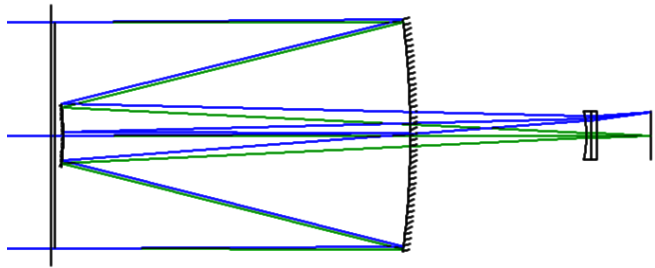
- rozptylný dublet je umístěný v určité vzdálenosti od obrazové roviny
- dublet - kvůli minimalizaci barevné vady

Nevýhoda : není univerzální, ale musí být navržen pro konkrétní teleskop

- mění ohniskovou vzdálenost (zvětší)

Schmidt-Cassegrain D = 200mm, f/10

Flattener – „rovnač“ pole – „vzdálený“ dublet

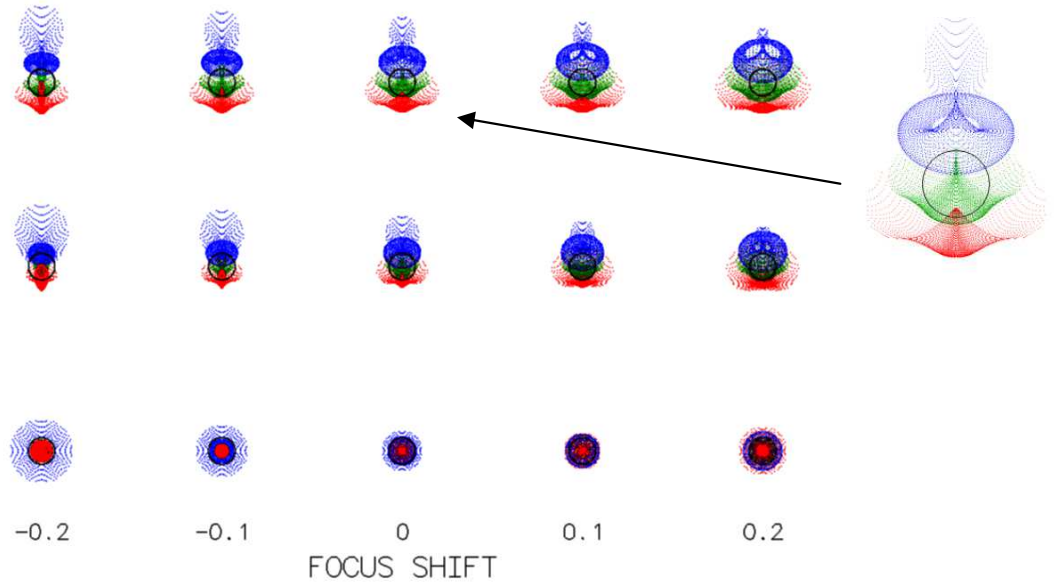

FULL FIELD
0.454deg

0.7 FIELD
0.318den

ON-AX
0deg

0.1 mm

FOCUS SHIFT

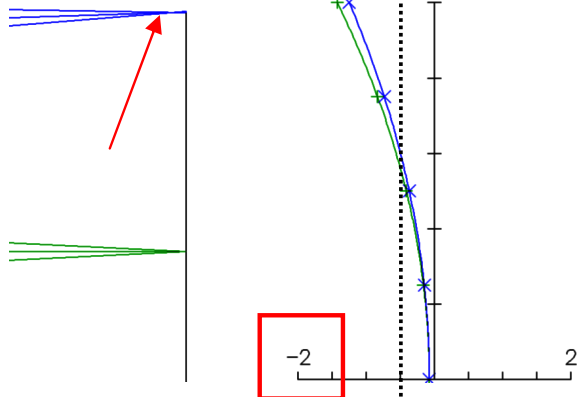
SPOT SIZE & FOCUS SHIFT: UNITS = mm
WAVELENGTHS (μm)
WV1: 0.588 WV2: 0.486 WV3: 0.656

200mm Schmidt Cass f/10 Dst Flat
SF

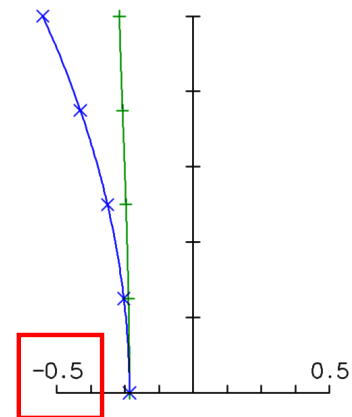
OSLO
02 XII 11
11:40 AM

S-C bez rovnače

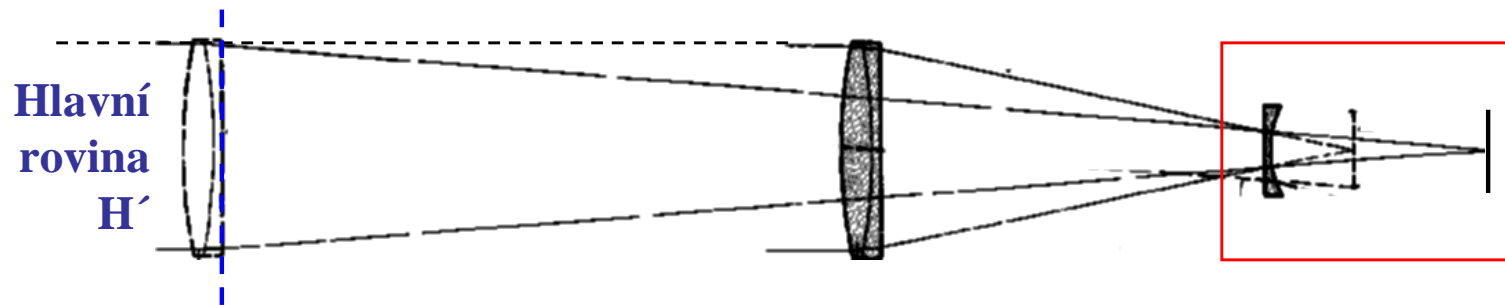
ASTIGMATISM
S × T + (mm)

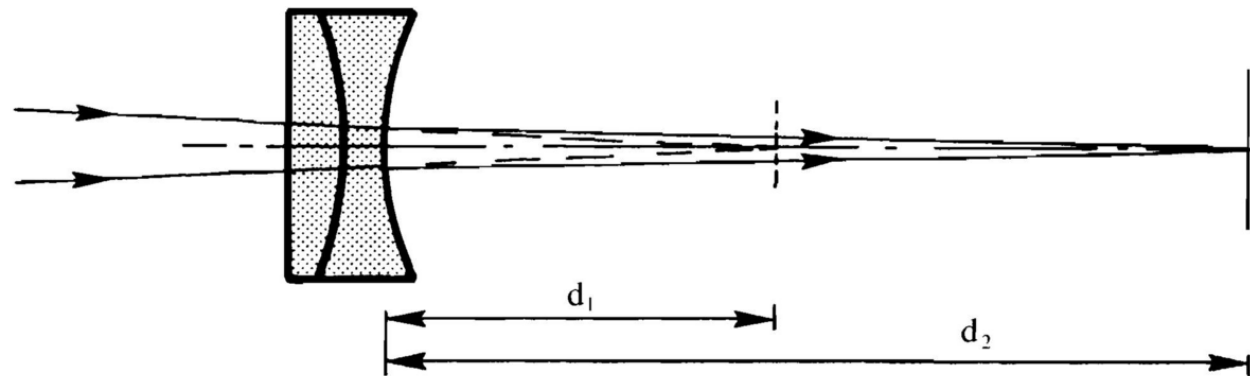
ASTIGMATISM
S × T + (mm)

Extender – „prodlužovač“ ohniskové vzdálenosti

$$m_B = \frac{f'_C}{f'_O}$$

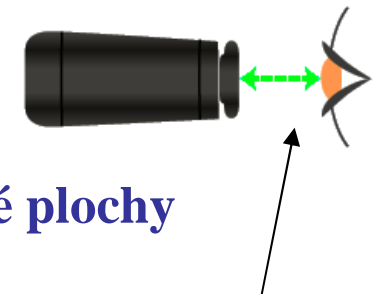
$$f'_C = \frac{f'_O f'_B}{f'_B - d_1}$$

$$d_2 = m_B d_1$$

Rozptylný optický člen který prodlouží hodnotu ohniskové vzdálenosti zpravidla $m_B = 1.5x - 3x$, ale délku teleskopu výrazně ne.

Stavba – rozptylný optický člen ... částečná korekce křivosti obrazové plochy

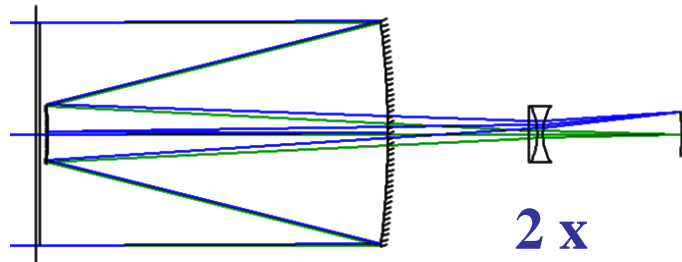
Pro stejný okulár se získá větší zvětšení, pro velká zvětšení je pak snadnější pozorování (krátco-ohniskový okulár má krátký oční reliéf).

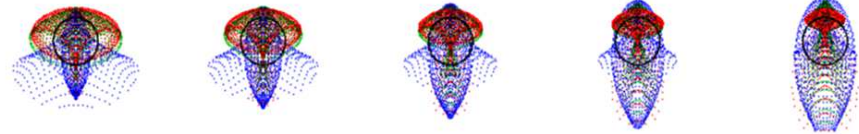
Schmidt-Cassegrain + Barlow D = 200mm, f/20

F3/BK7

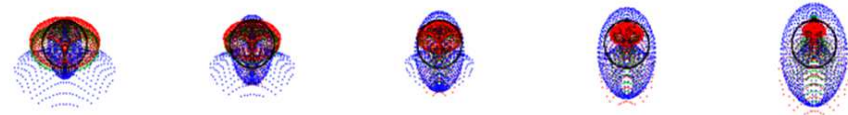

křivost pole $R_f = 175\text{mm}$

FULL FIELD
0.25deg

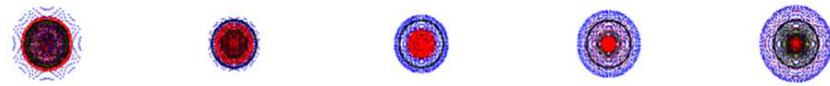

0.7 FIELD
0.175deg

ON-AX
0deg

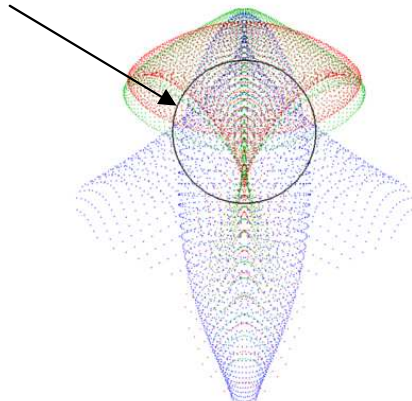
0.1 mm

-0.5   -0.25   0   0.25   0.5

FOCUS SHIFT

Airyho disk

korekce
barevné
vady

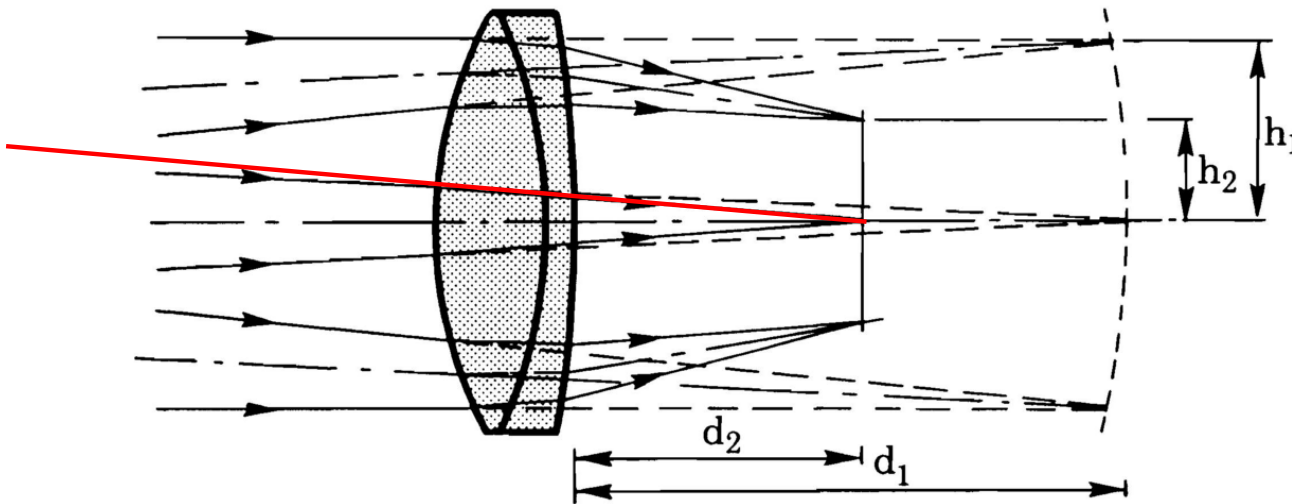
SPOT SIZE & FOCUS SHIFT: UNITS = mm
WAVELENGTHS (μm)
WV1: 0.588 WV2: 0.486 WV3: 0.656

200mm Schmidt Cass extender f/20
SPOT DIAGRAM ANALYSIS

OSLO
02 XII 11
11:21 AM

Reducer – „zkracovač“ ohniskové vzdálenosti

Inverzní funkce k „prodlužovači“

$$m_R = \frac{f'_C}{f'_O}$$

$$f'_C = \frac{f'_O f'_R}{f'_R + d_1}$$

$$d_2 = m_R d_1$$

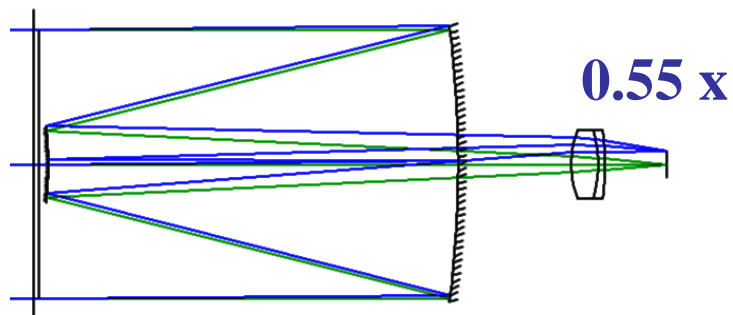
Spojný optický člen který zkrátí hodnotu ohniskové vzdálenosti zpravidla okolo $m_R = 0.5x$, ale délku teleskopu výrazně ne. Zmenší clonové číslo, zvětší zorné pole.

Stavba – spojný optický člen vede principiálně ke zhoršení křivosti obrazové plochy (nutnost tzv. překorekce astigmatismu).

Využívá se při astrofotografii díky zvětšení zorného pole, zkrácena expozice díky zmenšení clonového čísla.

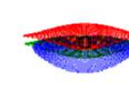
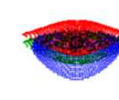
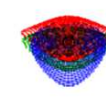
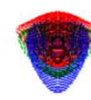
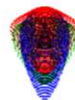
Schmidt-Cassegrain + Reducer D = 200mm, f/5.5

BK7/SF55

křivost pole $R_f = \dots$ rovinné

FULL FIELD
0.5deg

0.7 FIELD
0.35deg

ON-AX
0deg

0.1 mm

FOCUS SHIFT

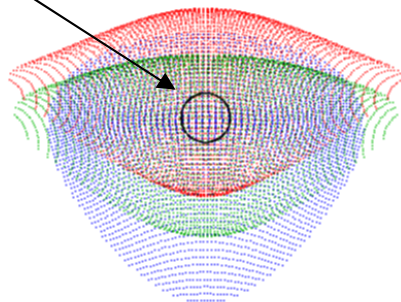
SPOT SIZE & FOCUS SHIFT: UNITS = mm
WAVELENGTHS (μm)
WV1: 0.588 WV2: 0.486 WV3: 0.656

200mm Schmidt Cass reduce f/5.5
SPOT DIAGRAM ANALYSIS

OSLO
02 XII 11
01:33 PM

Airyho disk

korekce
barevné
vady

Refraktory - příslušenství

Příklady příslušenství byly uvedeny pro případ kata-dioptického teleskopu typu Schmidt –Cassegrain, ale podobné příslušenství se samozřejmě používá také v případě zrcadlových a čistě čočkových teleskopů.

především při malých
clonových číslech

Schéma Achromatického refraktoru s „rovnačem,, obrazového pole

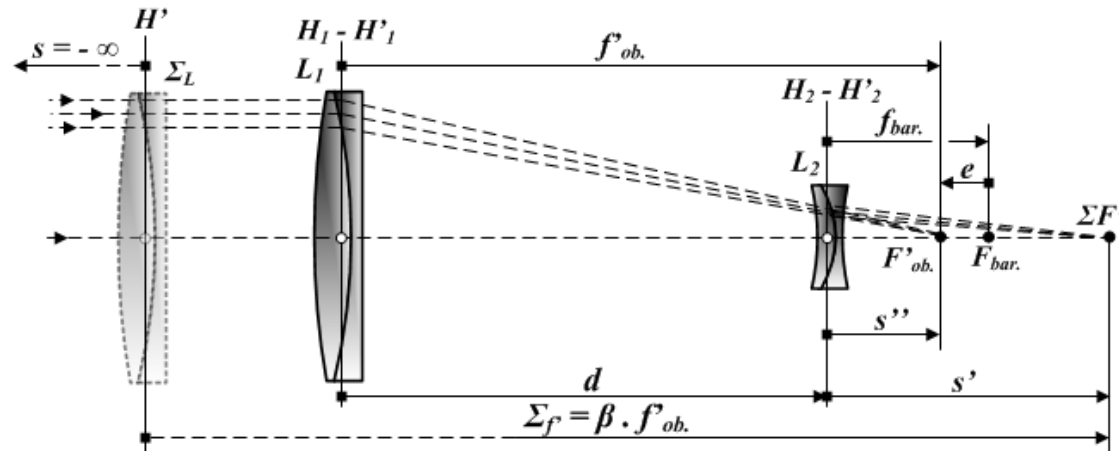

Schéma Achromatického refraktoru s barlow čočkou $\beta = 3x$

Uvedené příklady příslušenství ukazují základní principy jejich funkce v teleskopech.

Byly zvoleny příklady jednodušších konstrukcí. Neznamená to, že uvedené příklady jsou jediné možné. Existuje samozřejmě velké množství konstrukčních řešení podobně jako konstrukčních řešení vlastních teleskopů.

Konkrétní příslušenství bývá navrženo ke konkrétnímu teleskopu nelze proto předpokládat jeho univerzální použití.

Kurz PA je pouze úvodem do základních konstrukcí astro-teleskopů.

Optických systémů teleskopů, jejich příslušenství a okulárů existuje velké množství, v PA uvedené příklady jsou jen jejich malou částí a i k tomuto základním výběru by odborník mohl mít výhrady ve smyslu vynechání některých základních staveb.

PA nelze pokládat za kurz přednášek zcela vyčerpávající danou problematiku.

Palatka - PA - KONEC